

Rapport

Politieke peiling oktober 2021

I&O-politieke en zetelpeiling oktober 2021

Colofon

Oktober-peiling I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/229

Datum

oktober 2021

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.



Inhoudsopgave

	D66 verliest wederom, vertrouwen in overheid blijft dalen _____	4
1	I&O-zetelpeiling juli _____	11
1.1	Opnieuw verlies voor D66 _____	11
1.2	Redenen waarom D66-kiezers van mening zijn veranderd _____	12
1.3	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen _____	14
1.4	Partij van tweede (of derde) voorkeur _____	15
1.5	Partij Omtzigt kan concurrentie met VVD aan _____	16
1.6	Linkse fusiepartij krijgt iets meer steun dan som der delen _____	17
2	Tevredenheid met demissionair kabinet _____	18
2.1	Tevredenheidsniveau blijft dalen _____	18
2.2	Tevredenheid daalt onder meeste kiezersgroepen _____	19
3	De formatie _____	20
3.1	Beperkte steun voor doorstart kabinet _____	20
3.2	D66- en CU-kiezers minder enthousiast dan VVD- en CDA-kiezers _____	22
3.3	Toelichtingen bij oordeel over doorstart kabinet _____	23
4	Vertrouwen in instituties en bestuurscultuur _____	27
4.1	Vertrouwen in instituties daalt verder _____	27
4.2	Wantrouwen vooral aan de flanken _____	28
4.3	Laagopgeleiden vaker wantrouwend _____	29
4.4	Veel meer wantrouwen onder ongevaccineerden _____	30
4.5	Stellingen over vertrouwen _____	31
5	Waardering Kaag daalt verder _____	32
6	Onderzoeksverantwoording _____	33



D66 verliest wederom, vertrouwen in overheid blijft dalen

Een aantal eerder gesignaleerde trends zetten door. D66 en Sigrid Kaag zitten in zwaar weer. Ook de waardering voor Mark Rutte en Wopke Hoekstra daalt wederom. De tevredenheid met het demissionaire kabinet neemt verder af en er is maar beperkte steun voor een doorstart van deze coalitie. Slechts 13 procent heeft er vertrouwen in dat dit nieuwe kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet. Ook het vertrouwen in de landelijke overheid en ministers daalt verder.

D66 verliest wederom in zetelpeiling

Net als tijdens de vorige I&O-peiling verliest D66 significant. Inmiddels staat de partij op 15 virtuele zetels, een daling van 4 ten opzichte van september en een verlies van 9 zetels ten opzichte van de verkiezingen van maart dit jaar, toen de partij nog 24 zetels haalde.

De VVD is nog altijd de meest gesteunde partij. De liberalen staan nu op 34 zetels, net zoveel als tijdens de verkiezingen.

Volt en JA21 gaan naar respectievelijk 8 en 7 zetels. Het lijkt in beide gevallen een winst van twee zetels, maar omdat de stijging ten opzichte van september binnen de foutmarges ligt kunnen we niet kunnen spreken van een significante verandering. Ten opzichte van maart 2021 staan de twee partijen duidelijk wel op winst.

Tabel 0.1 – I&O-zetelpeiling

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2.052)

	UITSLAG TK21	PEILING						+/-	
		12 april 21	3 mei 21	7 juni 2021	12 juli 2021	13 sept 2021	11 okt 2021	t.o.v. 13 sept	t.o.v. TK21
VVD	34	34	34	36	35	33	34	1	0
D66	24	26	23	21	22	19	15	-4	-9
PVV	17	15	15	14	17	16	16	0	-1
CDA	15	14	10	12	6	7	7	0	-8
SP	9	10	10	7	9	9	10	1	1
PvdA	9	8	10	10	11	12	11	-1	2
GroenLinks	8	6	7	9	9	11	12	1	4
FvD	8	7	7	5	4	5	5	0	-3
PvdD	6	6	7	8	7	8	8	0	2
ChristenUnie	5	5	5	5	5	7	6	-1	1
Volt	3	4	6	6	6	6	8	2	5
JA21	3	6	6	6	6	5	7	2	4
SGP	3	3	3	3	3	3	4	1	1
DENK	3	3	3	3	2	1	1	0	-2
50Plus	1	1	1	0	0	0	0	0	-1
BBB	1	1	2	3	5	6	5	-1	4
BIJ1	1	1	1	2	2	2	1	-1	0

Bron: I&O Research, oktober 2021



Waarom verliest D66 kiezers?

Kiezers die in maart D66 stemden en nu zijn veranderd van voorkeur noemen de moeizame formatie en Sigrid Kaag als voornaamste redenen om te veranderen van stemvoorkeur. Kiezers waarderen Kaag gemiddeld met een 4,6. Ter vergelijking: in maart was dit nog een 6,1. Samen met PVV-leider Geert Wilders krijgt zij nu de laagste beoordeling van de leiders van de zeven grootste partijen.

Een aantal kiezers geeft aan D66 te hebben gestemd uit strategische overwegingen. Zij hoopten zo een linksprogressief kabinet in het zadel te helpen. D66 verliest dan ook vooral kiezers aan links-progressieve partijen. Bijna een op tien (9%) van de D66-kiezers van maart neigt nu naar Volt. Ook GroenLinks (7%) en PvdA (5%) profiteren.

Vertrouwen in overheid blijft dalen

Vorige maand signaleerden we dat het vertrouwen in de landelijke overheid flink was gedaald. Deze trend heeft zich afgelopen maand doorgezet. Inmiddels geeft 37 procent van de kiezers aan vertrouwen te hebben in de overheid, een daling van vier procentpunt. Bijna een op vijf van de kiezers (18%) heeft 'helemaal geen vertrouwen' terwijl twee op vijf 'niet zo veel vertrouwen' heeft in de overheid. Ook ministers (van 32 naar 29% vertrouwen) en Tweede Kamerleden (nog altijd 36% vertrouwen) worden gewantrouwd.

Opnieuw zien we dat het wantrouwen voornamelijk zichtbaar is op de flanken. Zo geeft 40 procent van de PVV-kiezers en 29 procent van de SP-kiezers aan 'helemaal geen vertrouwen' te hebben in de overheid. Gemiddeld is dat 18 procent. Daarnaast komt wantrouwen richting de overheid voornamelijk voor onder laagopgeleiden. Een op vier (25%) van hen heeft helemaal geen vertrouwen in de overheid, tegenover 12 procent van de hoogopgeleiden.

Vaccinatiestatus correleert nóg sterker met vertrouwen in de overheid. Bijna de helft (45%) van de ongevaccineerden zegt 'helemaal geen vertrouwen' te hebben in de Nederlandse overheid. Dat is een veel hoger percentage dan onder mensen die wel gevaccineerd zijn. Slechts 12 procent van de ongevaccineerden zegt 'veel' of 'tamelijk veel' vertrouwen te hebben in de overheid, tegenover 37 procent van de totale bevolking.

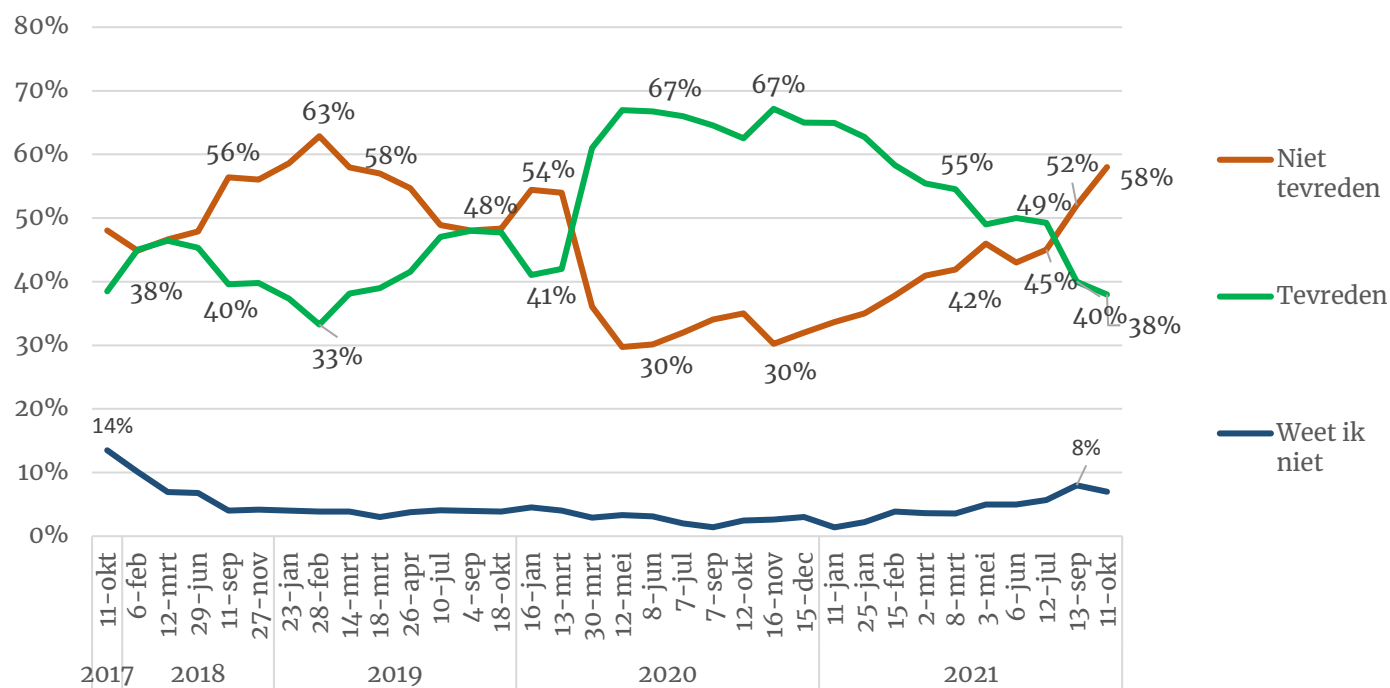
Tevredenheid kabinet op laagste niveau sinds maart 2019

De tevredenheid met het (inmiddels demissionaire) kabinet neemt opnieuw af. Inmiddels zegt 58 procent niet tevreden te zijn met het kabinet. Tijdens de laatste meting in september betrof dit nog 52 procent. De laatste keer dat zo'n groot deel van de bevolking geen vertrouwen had in het kabinet was in maart 2019. Alleen kiezers van CDA (78%), VVD (72%) en D66 (52%) zijn nog overwegend positief.



Figuur 0.1 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het – nu afgetreden – kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” “Zeer tevreden” en “tamelijk tevreden” samengevoegd, evenals “niet erg tevreden” en “helemaal niet tevreden”. N = 1204



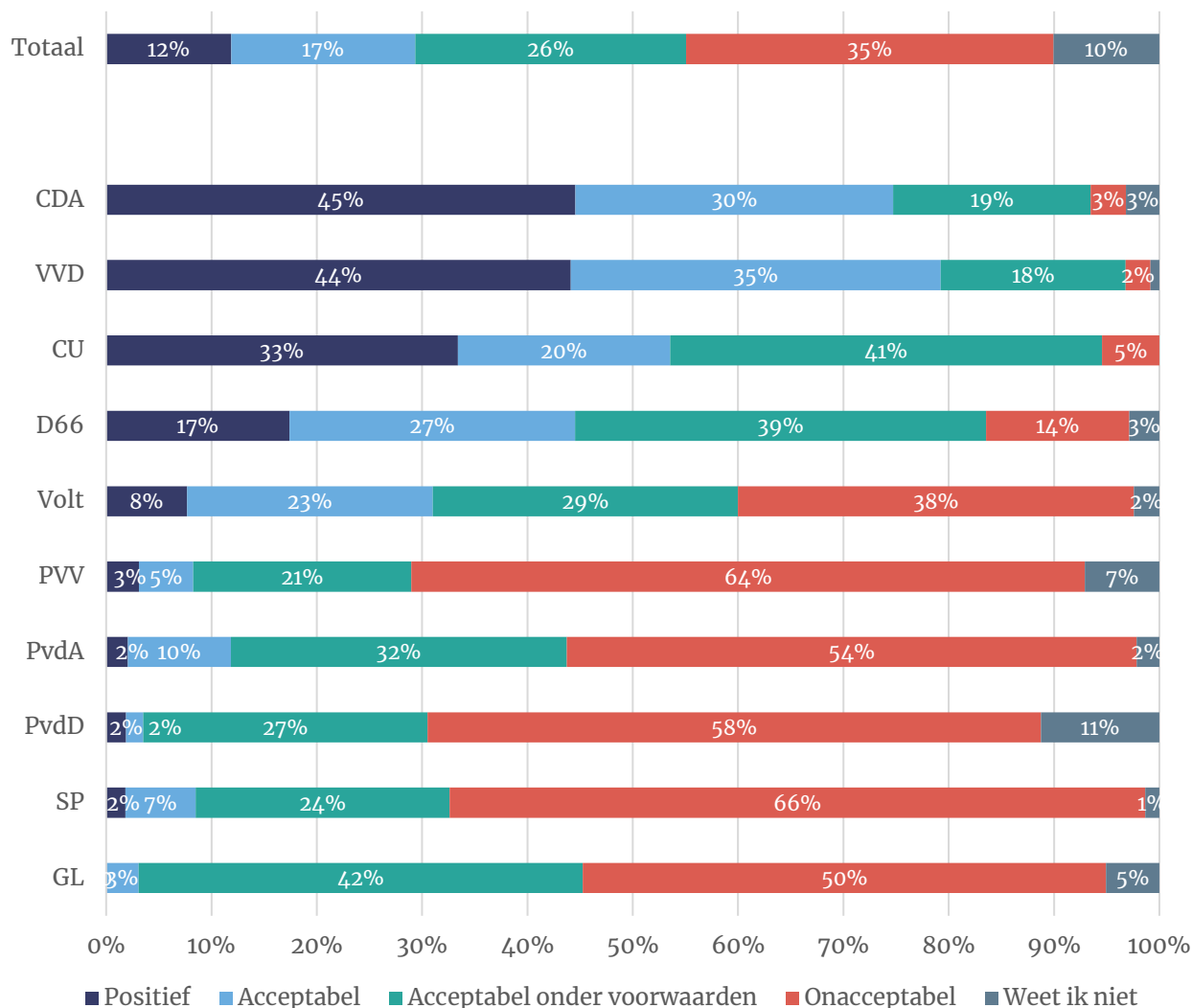
Bron: I&O Research, oktober 2021



Kiezers weinig enthousiast over doorstart kabinet

De kans lijkt aanwezig dat het huidige demissionaire kabinet van VVD, D66, CDA en ChristenUnie een doorstart gaat maken. Slechts 12 procent van de kiezers is daar positief over, 43 procent noemt het ‘acceptabel’ en 35 procent ‘onacceptabel’. Opvallend is dat slechts 17 procent van de D66-kiezers positief is over een mogelijke doorstart. Kiezers van de andere coalitiepartijen zijn positiever.

Figuur 0.2 – Hoe staat u tegenover een nieuw kabinet van VVD, D66, CDA en ChristenUnie? N = 1204



Drie op de tien kiezers vinden (deels) dat een dergelijk kabinet recht doet aan de verkiezingsuitslag. Een iets groter deel (33%) vindt van niet.

Kiezers hebben er weinig vertrouwen in dat dit kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet dat bestond uit dezelfde partijen. Slechts 13 procent onderschrijft deze stelling. De meerderheid van de kiezers (59%) heeft hier geen vertrouwen in.

Drie op de tien kiezers vinden (deels) dat een dergelijk kabinet recht doet aan de verkiezingsuitslag. Een iets groter deel (33%) vindt van niet.

Kiezers hebben er weinig vertrouwen in dat dit kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet dat bestond uit dezelfde partijen. Slechts 13 procent onderschrijft deze stelling. De meerderheid van de kiezers (59%) heeft hier geen vertrouwen in.

Kiezers die een doorstart zien zitten (12%) vinden vaak dat de huidige demissionaire regering goed werk heeft verricht. Anderen wijzen op het gebrek aan alternatieven of het belang van een stabiele regering.

De meeste kiezers zijn echter niet enthousiast over een doorstart. Velen van hen vinden het onbegrijpelijk dat een reeds afgetreden regering in dezelfde samenstelling doorgaat. Sommigen noemen daarbij expliciet de toelagenaffaire. Er wordt gevreesd voor een herhaling van zettingen waarin 'de nieuwe bestuurscultuur' niet van de grond komt.

Tevens vinden sommige kiezers dat een doorstart van het huidige demissionaire kabinet geen recht doet aan de verkiezingsuitslag. Linkse kiezers vrezen vooral voor een onvoldoende sociaal kabinet en stilstand op medisch-ethisch vlak.

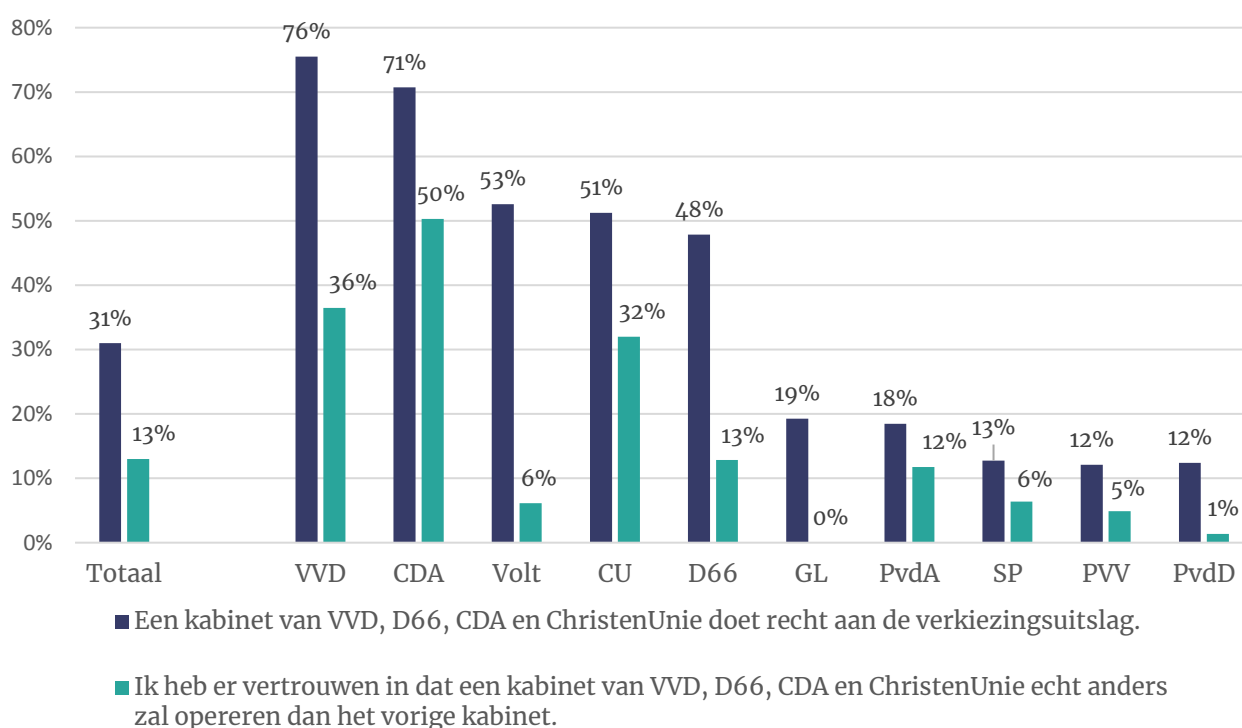
D66- en CU-kiezers sceptischer dan kiezers VVD en CDA

De ruime meerderheid van de kiezers van VVD en CDA vinden dat een doorstart van het demissionaire kabinet recht doet aan de verkiezingsuitslag. Kiezers van regeringspartners D66 en ChristenUnie zijn minder eensgezind. Van de oppositiepartijen vindt, behalve Volt-kiezers, geen enkele meerderheid dat een dergelijk kabinet recht doet aan de uitslag van maart.

Slechts dertien procent van de D66-kiezers heeft er vertrouwen in dat het mogelijk aanstaande kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet. Onder CDA-kiezers is de helft deze mening toebedeeld, meer dan VVD en ChristenUnie. De overgrote meerderheid van kiezers van oppositiepartijen heeft geen vertrouwen dat het kabinet anders zal opereren.

Figuur 0.3– Steun voor doorstart kabinet naar partijvoorkeur

Percentages 'helemaal mee eens' en 'meer mee eens dan mee oneens' bij elkaar opgeteld. Overige antwoordopties waren 'deels mee eens, deels mee oneens', 'meer mee oneens dan eens', 'helemaal mee oneens' en 'weet niet/geen mening'. N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

Veel electorale potentie voor Omtzigt

Pieter Omtzigt vertrok in juni bij het CDA. Na een ziekteverlof van enkele maanden is hij nu als eenmansfractie terug in de Tweede Kamer. Het is nog onduidelijk of Omtzigt een nieuwe partij wil oprichten. Wel is duidelijk dat daar vraag naar is onder kiezers. Als wij hen het hypothetische scenario voorleggen waarin de 'Partij Pieter Omtzigt' meedoet aan de verkiezingen geeft 16 procent aan hierop te willen stemmen. Net zoveel als de VVD. Voor beide partijen zou dit neer kunnen komen op 29 à 33 zetels.

Bijna alle partijen hebben te duchten van Omtzigt, maar het meest geldt dit voor de SP, BBB en JA21. Bijna een kwart (23 procent) van de kiezers die nu aangeven SP te stemmen zouden overstappen naar Omtzigt. Van de BBB-aanhang zou maar liefst 30 procent naar Omtzigt gaan en voor JA21 zou dat 23 procent zijn.

De enige groepen waarvan minder dan 10 procent aangeeft naar Omtzigt te switchen zijn kiezers van VVD (6%) en GroenLinks (5%)¹.

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 8 tot maandagochtend 11 oktober 2021.

Er werkten in totaal 2.283 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel hiervan (n=2.130) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 153 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix. De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

¹ Denk (0%) en BIJ1 (7%) niet meegenomen vanwege te klein aantal waarnemingen

1 I&O-zetelpeiling juli

1.1 Opnieuw verlies voor D66

Net als tijdens de vorige peiling verliest D66 significant. Inmiddels staat de partij op 15 virtuele zetels, een daling van 4 ten opzichte van september en een verlies van 9 zetels ten opzichte van de verkiezingen van maart dit jaar, toen de partij nog 24 zetels haalde.

De VVD is nog altijd de meest gesteunde partij. De liberalen staan nu op 34 zetels, net zoveel als tijdens de verkiezingen.

Volt en JA21 gaan naar respectievelijk 8 en 7 zetels. Het lijkt in beide gevallen een winst van twee zetels, maar de stijging ten opzichte van september ligt echter binnen de foutmarges waardoor we ten opzichte van september niet kunnen spreken van een significante verandering. Ten opzichte van maart 2021 staan de twee partijen duidelijk wel op winst.

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 10 oktober

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?” Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2052).

	Uitslag	ZETELS							t.o.v. september	PERCENTAGES				
		TK21	Peiling							Uitslag	Peiling			
			12 april 2021	3 mei 2021	7 juni 2021	12 juli 2021	13 sept 2021	11 okt 2021			TK2021	13 sept 2021	11 okt 2021	Marge
VVD	34	34	34	36	35	33	34	+1	21,9	20,4	21,2%	(19,2; 23,2)		
D66	24	26	23	21	22	19	15	-4	15,0	11,8	9,3%	(7,9; 10,7)		
PVV	17	15	15	14	17	16	16	0	10,8	10,3	9,7%	(8,2; 11,2)		
CDA	15	14	10	12	6	7	7	0	9,5	4,7	4,2%	(3,2; 5,2)		
SP	9	10	10	7	9	9	10	+1	6,0	6,1	6,0%	(4,8; 7,2)		
PvdA	9	8	10	10	11	12	11	-1	5,7	7,7	7,1%	(5,8; 8,4)		
GL	8	6	7	9	9	11	12	+1	5,2	6,8	7,3%	(6; 8,6)		
FvD	8	7	7	5	4	5	5	0	5,0	3,0	3,3%	(2,4; 4,2)		
PvdD	6	6	7	8	7	8	8	0	3,8	5,2	4,8%	(3,8; 5,8)		
CU	5	5	5	5	5	7	6	-1	3,4	4,8	4,2%	(3,2; 5,2)		
Volt	3	4	6	6	6	6	8	+2	2,4	3,9	5,0%	(3,9; 6,1)		
JA21	3	6	6	6	6	5	7	+2	2,4	3,5	4,2%	(3,2; 5,2)		
SGP	3	3	3	3	3	3	4	+1	2,1	2,2	2,8%	(2; 3,6)		
DENK	3	3	3	3	2	1	1	0	2,0	1,0	0,7%	(0,3; 1,1)		
50Plus	1	1	1	0	0	0	0	0	1,0	0,4	0,5%	(0,2; 0,8)		
BBB	1	1	2	3	5	6	5	-1	1,0	4,3	3,8%	(2,9; 4,7)		
BIJ1	1	1	1	2	2	2	1	-1	0,8	1,6	1,1%	(0,6; 1,6)		
BV NL	0	0	0	0	1	0	0	0	-	0,6	0,6%	(0; 1,6)		
Anders ²	0	0	0	0	0	0	0	0	2,0	1,6	4,3%	(3,3; 5,3)		
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	0	100	100	100			

Bron: I&O Research, oktober 2021

² Geen van de overige partijen komt boven de kiesdrempel uit.

1.2 Redenen waarom D66-kiezers van mening zijn veranderd

D66 is dus de enige partij die significant verliest ten opzichte van de peiling in september. Als wij kiezers vragen waarom ze de partij verlaten noemen zij voornamelijk het tegenvallende formatieproces en Sigrid Kaag als redenen om af te haken.

Daarnaast zeggen enkele kiezers in maart strategisch op D66 te hebben gestemd in de hoop op een linksprogressief kabinet. Dit lijkt er nu definitief niet te komen. Ten slotte noemen kiezers inhoudelijke punten om de partij de rug toe te keren. Kiezers die naar Volt uitwijken noemen vooral het pro-Europese gedachtegoed dat nog prominenter is bij Volt dan bij D66, terwijl kiezers die naar links uitwijken D66 vaak niet sociaal en/of groen genoeg vinden.

Hieronder een aantal citaten van kiezers die in maart op D66 stemden en nu voor een andere partij opteren.

Formatie

"GroenLinks houdt vast aan de principes. Jammer aan D66 vind ik dat de zo makkelijk voor een voortzetting van de coalitie gaan."

GroenLinks-kiezer die in maart op D66 stemde

"D66 is mij tegengevallen in deze stroperige lange formatie tijd, nu kies ik voor oppositie partij."

PvdD-kiezer die in maart op D66 stemde

"Ik vind het erg teleurstellend hoe de onderhandelingen voor de formatie verlopen, het gaat niet over de inhoud."

GroenLinks-kiezer die in maart op D66 stemde

Kaag

"De Europese gedachte van Volt spreekt me aan. Het gedoe rondom Kaag vind ik een beetje jammer."

Volt-kiezer die in maart op D66 stemde

"Doe wat je zegt, D66. Kaag is een draaikont"

GroenLinks-kiezer die in maart op D66 stemde

"Heb spijt van mijn stem aan D66 gezien het optreden van Kaag. Zij is diplomaat geweest en daarom dacht ik dat zij juist de persoon was om partijen te laten samenwerken. Het tegendeel blijkt waar."

VVD-kiezer die in maart op D66 stemde

"Ik ben teleurgesteld in de manier waarop Sigrid Kaag momenteel politiek bedrijft."

ChristenUnie-kiezer die in maart op D66 stemde

Was strategische stem

“Strategisch gestemd op d66 in de hoop op een linkser kabinet.”

PvdA-kiezer die in maart op D66 stemde

“D66 was meer een strategische stem. SP zie ik nooit in een regering komen. Mark Rutte gaat mij tegenstaan. D66 doet ook niet wat het belooft.”

SP-kiezer die in maart op D66 stemde

"Ik ben teleurgesteld in het gedrag van D66, met name m.b.t. de roddel over dhr Remkes.

Ik had D66 gestemd om de kans op een links georiënteerd kabinet te vergroten."

GroenLinks-kiezer die in maart op D66 stemde

Inhoudelijk

"SP heeft oog voor de minderbedeelden. D66 had vooral stoere taal waar geen daden op volgen"

SP-kiezer die in maart op D66 stemde

“Volt is pro Europa en progressief. D66 vergelijkbaar, maar recente ontwikkelingen vind ik minder positief.”

Volt-kiezer die in maart op D66 stemde

“GL iets meer groen en sociaal?”

GroenLinks-kiezer die in maart op D66 stemde

"Ja21 heeft duidelijke standpunten, migratiebeleid spreekt mij aan. D66 heeft te lang de formatie tegengehouden."

JA21-kiezer die in maart op D66 stemde

1.3 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

De meerderheid van de kiezers die in maart stemden op D66 en CDA geven nu aan deze partijen te verlaten. De partij die het meest profiteert van de afnemende steun voor D66 is Volt. 9 procent van de D66-kiezers van afgelopen maart maakt deze overstap. Daarnaast zijn GroenLinks (7%) en PvdA (5%) in trek. Een op vier D66-kiezers zegt nu niet te weten waarop te stemmen. 42 procent zou opnieuw uitkomen bij D66.

Slechts een op drie CDA-kiezers van afgelopen maart zou nu opnieuw stemmen op de christendemocraten. Het CDA verliest de meeste kiezers aan VVD (7%) en BBB (6%). Meer dan een op vijf geeft aan het niet te weten, terwijl 13 procent op een andere partij zou stemmen. In de open antwoorden ('anders, namelijk') komt Pieter Omtzigt enkele keren naar voren.

SGP (88%) en BBB (80%) slagen er momenteel het best in hun electoraat vast te houden. Dit geldt in iets mindere mate ook voor ChristenUnie (77%), GroenLinks (76%), PvdA (72%) en VVD (70%). De helft van de FvD-kiezers geeft aan wederom FvD te willen stemmen. De partij van Thierry Baudet verliest vooral aan PVV (7%), JA21 (7%), en BVNL (van voormalig FvD-kamerlid Wybren van Haga, 6%).

Tabel 1.2– Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen³ (in procenten)

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n = 2.052)

Stem-intentie 11 oktober ↓	Totaal	Stemgedrag TK21													
		VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD ⁴	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	17	70	2	2	7	1	1		2	1	1	1	8		5
D66	10	2	42	1	3		2					8			
PVV	9	1		65			1		7	1					5
CDA	4	1			34				2		1				
SP	5	1	2	2		66	2	1		2	1				
PvdA	6	1	5	1	1	2	72	2		3	1	3		1	
GL	6		7	1		2	2	76		4		1		2	
FvD	3			1					51	2					
PvdD	4	1	2			3	1	3	4	67					
CU	4		1		4		1	1			77				
Volt	3	2	9		5	1	3	1		2		59			
JA21	3	1	1	6	4			1	7	1			63		
SGP	2				1				3		4			88	
BBB	1	1	2	3	6	2	1	2	2		1	1	7	2	80
Overig	4	2	2	8	13	8		1	12	2	2	1	4	2	
Weet niet	19	18	25	10	22	15	14	12	10	15	12	26	18	5	10
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: I&O Research oktober 2021

³ Partijen met minder dan 30 respondenten zijn niet weergegeven in de tabel (DENK, 50Plus, BVNL en BIJ1).

⁴ Indicatief vanwege lage aantal waarnemingen, n=32.

1.4 Partij van tweede (of derde) voorkeur

Net als tijdens de vorige peiling in september zegt een kwart van de kiezers met een voorkeurspartij dat hun keuze vaststaat. Met andere woorden: zij overwegen niet op een andere partij te stemmen.

VVD- (41%) en SGP-kiezers (39%) zijn relatief zeker van hun stem. Kiezers die neigen naar Volt (8% zeker) en JA21 (8% zeker) zijn het minst vaak zeker. Volt-kiezers twijfelen over D66, PvdA en GroenLinks terwijl JA21-kiezers PVV, VVD, BBB en FvD overwegen.

Voor maar liefst 43 procent van de PvdA-kiezers komt GroenLinks ook in aanmerking. Andersom geldt dit voor 31 procent van de GroenLinks-kiezers. Meer dan een op drie D66-kiezers neemt GroenLinks in overweging. CDA dreigt vooral stemmen te verliezen aan VVD (31%).

Tabel 1.3 - Andere partijen die worden overwogen

“Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?” (in procenten)⁵ Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.634).

	Huidige stemvoorkeur														
	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
Keuze staat vast	24	41	15	23	26	20	18	15	24	17	26	8	8	39	23
VVD	7	0	16	7	31	2	2	2	4	1	9	13	26	4	13
D66	10	14	0	0	7	4	16	28	0	5	5	43	2	0	0
PVV	7	7	0	0	4	10	3	1	25	3	2	0	38	7	15
CDA	6	13	8	3	0	0	1	1	3	1	18	8	5	9	5
SP	6	1	3	4	2	0	24	11	3	20	1	4	3	0	7
PvdA	9	2	20	2	3	22	0	31	0	12	5	21	3	0	1
GL	12	1	36	2	3	20	43	0	7	27	7	29	1	0	2
FvD	4	2	0	12	1	0	0	0	0	7	0	0	15	5	4
PvdD	6	1	3	3	0	12	10	24	7	0	6	7	5	0	1
CU	4	2	2	2	22	2	2	2	3	1	0	5	0	38	3
Volt	4	9	31	2	7	7	22	22	0	13	11	0	2	0	4
JA21	7	9	1	25	5	4	2	2	7	5	1	6	0	9	20
SGP	2	0	1	1	3	0	0	1	3	0	21	0	7	0	3
DENK	0	0	0	1	0	0	0	1	2	1	1	1	0	0	0
50Plus	1	1	0	2	3	3	2	0	6	2	1	0	0	0	4
BBB	6	5	2	20	6	12	2	1	14	0	8	4	27	5	0
BIJ1	2	0	0	0	0	2	3	13	0	5	1	0	0	0	0
BVNL	2	0	0	6	0	2	0	0	15	1	0	0	8	7	4
Andere	2	0	3	2	0	2	1	2	3	6	1	1	1	7	10
Weet ik (nog) niet	11	13	8	13	10	12	6	8	11	13	12	8	8	9	17
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Noot: Partijen waarop minimaal 10 procent van een kiezersgroep overweegt te stemmen, zijn groen gemarkeerd.

Bron: I&O Research, oktober 2021

⁵ Partijen met minder dan 30 respondenten zijn niet weergegeven in de kolommen (DENK, 50Plus, BBB, BVNL en BIJ1).

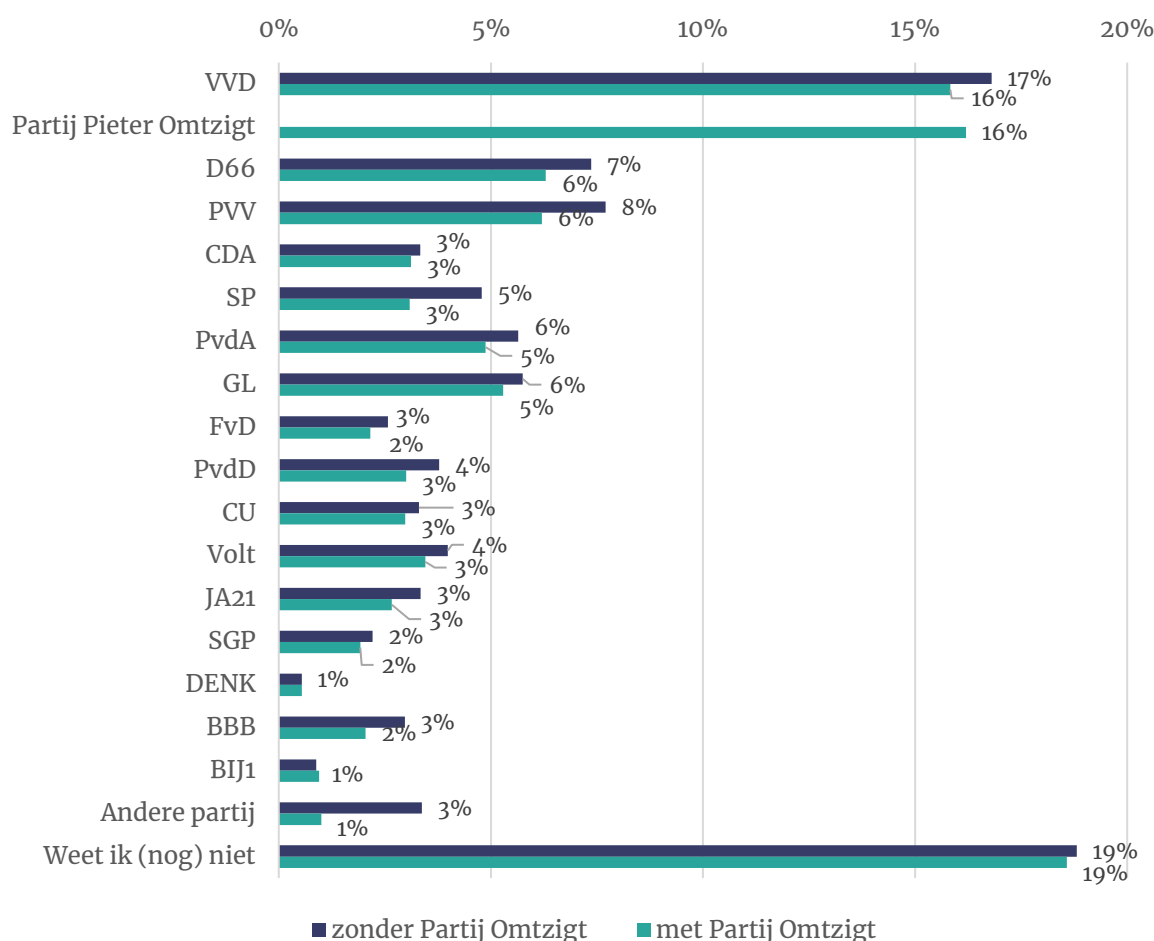
1.5 Partij Omtzigt kan concurrentie met VVD aan

Pieter Omtzigt vertrok in juni bij het CDA. Na een ziekteverlof van enkele maanden is hij nu als eenmansfractie terug in de Tweede Kamer. Het is nog onduidelijk of Omtzigt een nieuwe partij wil oprichten. Wel is duidelijk dat daar vraag naar is onder kiezers. Als wij hen het hypothetische scenario voorleggen waarin de 'Partij Pieter Omtzigt' meedoet aan de verkiezingen geeft 16 procent aan hierop te willen stemmen. Net zoveel als de VVD. Voor beide partijen zou dit neer kunnen komen op 29 à 33 zetels.

Bijna alle partijen hebben te duchten van Omtzigt, maar het meest geldt dit voor de SP, BBB en JA21. Bijna een kwart (23 procent) van de kiezers die nu aangeven SP te stemmen zouden overstappen naar Omtzigt. Van de BBB-aanhang zou maar liefst 30 procent naar Omtzigt gaan en voor JA21 zou dat 23 procent zijn.

De enige groepen waarvan minder dan 10 procent aangeeft naar Omtzigt te switchen zijn kiezers van VVD (6%) en GroenLinks (5%)⁶.

Figuur 1.1 – Hypothetische peiling met Partij Pieter Omtzigt N = 1965



Bron: I&O Research, oktober 2021

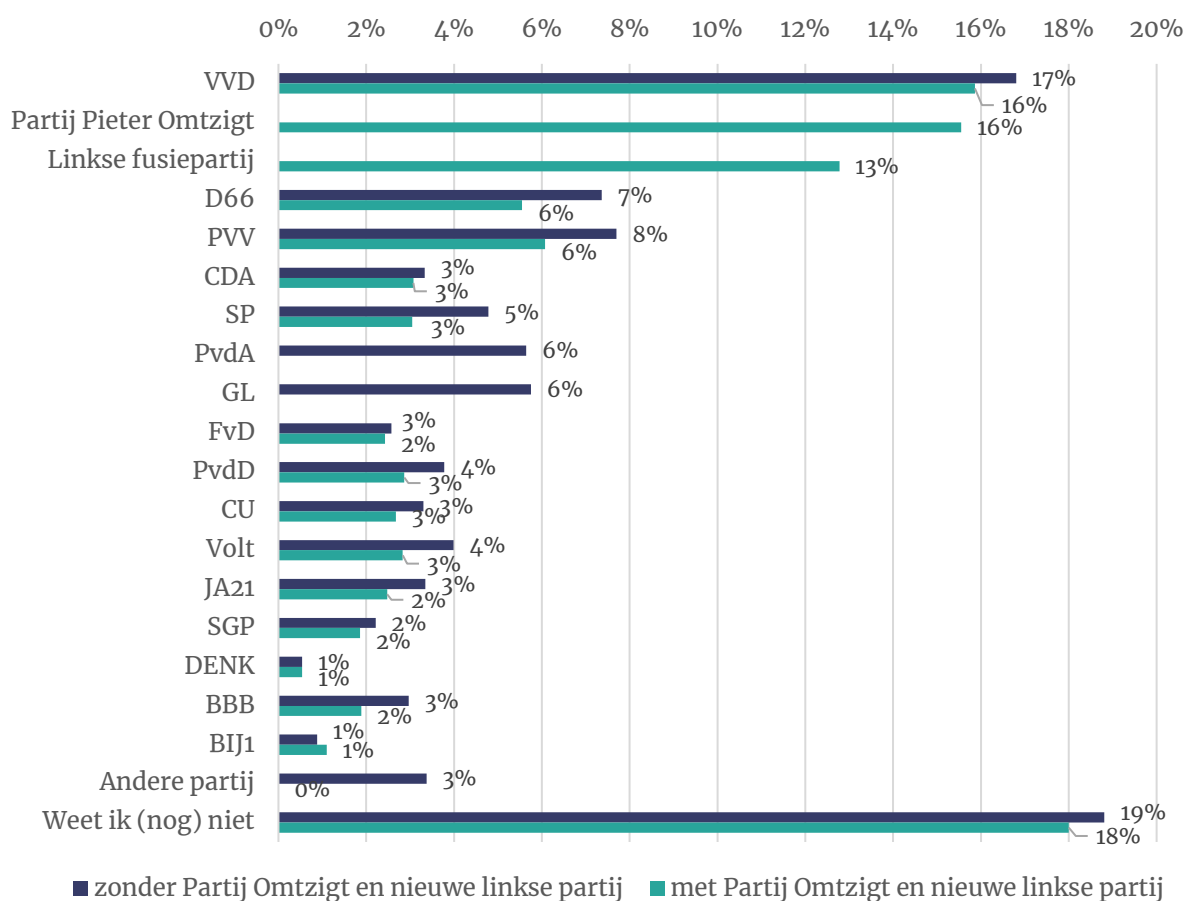
⁶ Denk (0%) en BIJ1 (7%) niet meegenomen vanwege te klein aantal waarnemingen

1.6 Linkse fusiepartij krijgt iets meer steun dan som der delen

De afgelopen maanden zijn GroenLinks en PvdA intensiever gaan samenwerken. Er gaan zelfs stemmen op voor een fusie. Toen wij kiezers in september voorlegden op wie zij zouden stemmen indien de partijen zouden fuseren gaf 17 procent van de kiezers aan op deze partij te willen stemmen. Nu geldt dat voor 13 procent. Een belangrijk verschil met de vorige keer is dat nu ook de hypothetische partij van Pieter Omtzigt is voorgelegd aan de kiezers.

In dit scenario krijgt de fusiepartij (12,7%) iets meer steun dan de som der delen (11,3%); het totale percentage dat aangeeft op GroenLinks (5,7%) of PvdA (5,6%) te gaan stemmen. Niet geheel verrassend komen de meeste potentiële kiezers van deze partijen. De voorkeur van 72 van de PvdA-kiezers gaat uit naar de linkse fusiepartij. Dit geldt eveneens voor 79 procent van de GroenLinks-kiezers. Verder geniet de fusiepartij enige steun van kiezers van Volt (15%), D66 (13%), PvdD (9%) en SP (6%). In dit scenario geeft een op de vijf SP-kiezers nog altijd aan voor de partij van Pieter Omtzigt te kiezen.

Figuur 1.2 – Hypothetische peiling met Partij Pieter Omtzigt en linkse fusiepartij N = 1965



Bron: I&O Research, oktober 2021

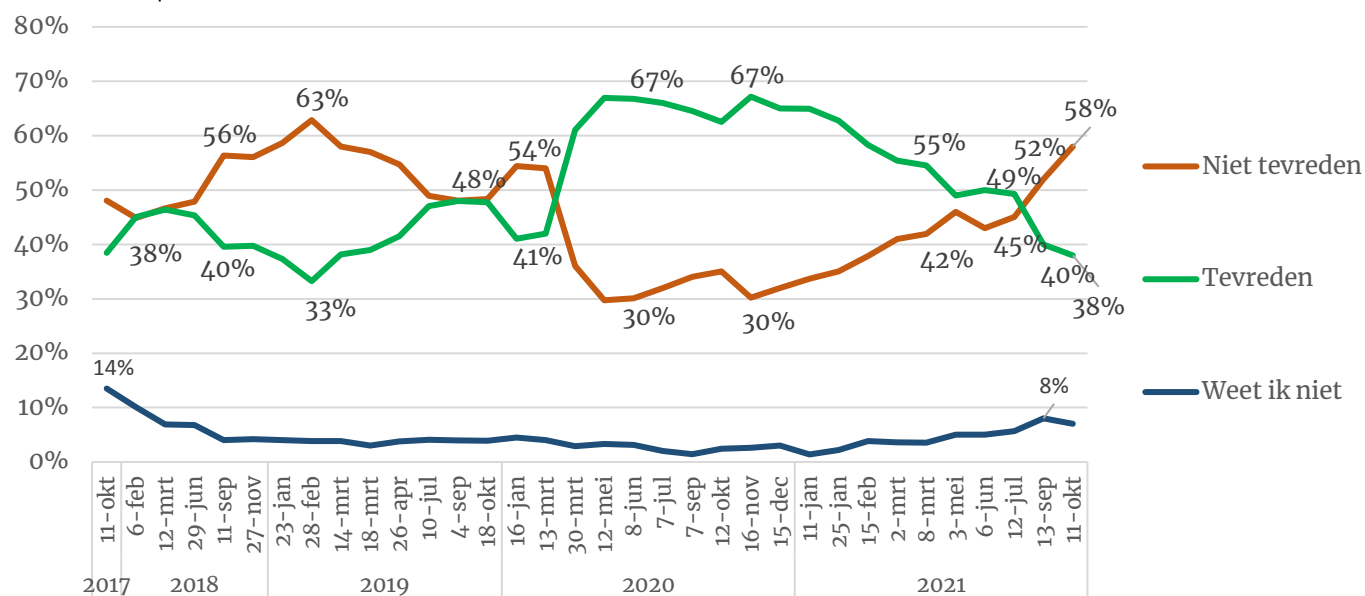
2 Tevredenheid met demissionair kabinet

2.1 Tevredenheidsniveau blijft dalen

De tevredenheid met het (inmiddels demissionaire) kabinet neemt opnieuw af. Inmiddels zegt 58 procent niet tevreden te zijn met het kabinet. Tijdens de laatste meting in september betref dit nog 52 procent. De laatste keer dat zo'n groot deel van de bevolking geen vertrouwen had in het kabinet was in maart 2019.

Figuur 2.1 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het – nu afgetreden – kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” “Zeer tevreden” en “tamelijk tevreden” samengevoegd, evenals “niet erg tevreden” en “helemaal niet tevreden”. N = 1204



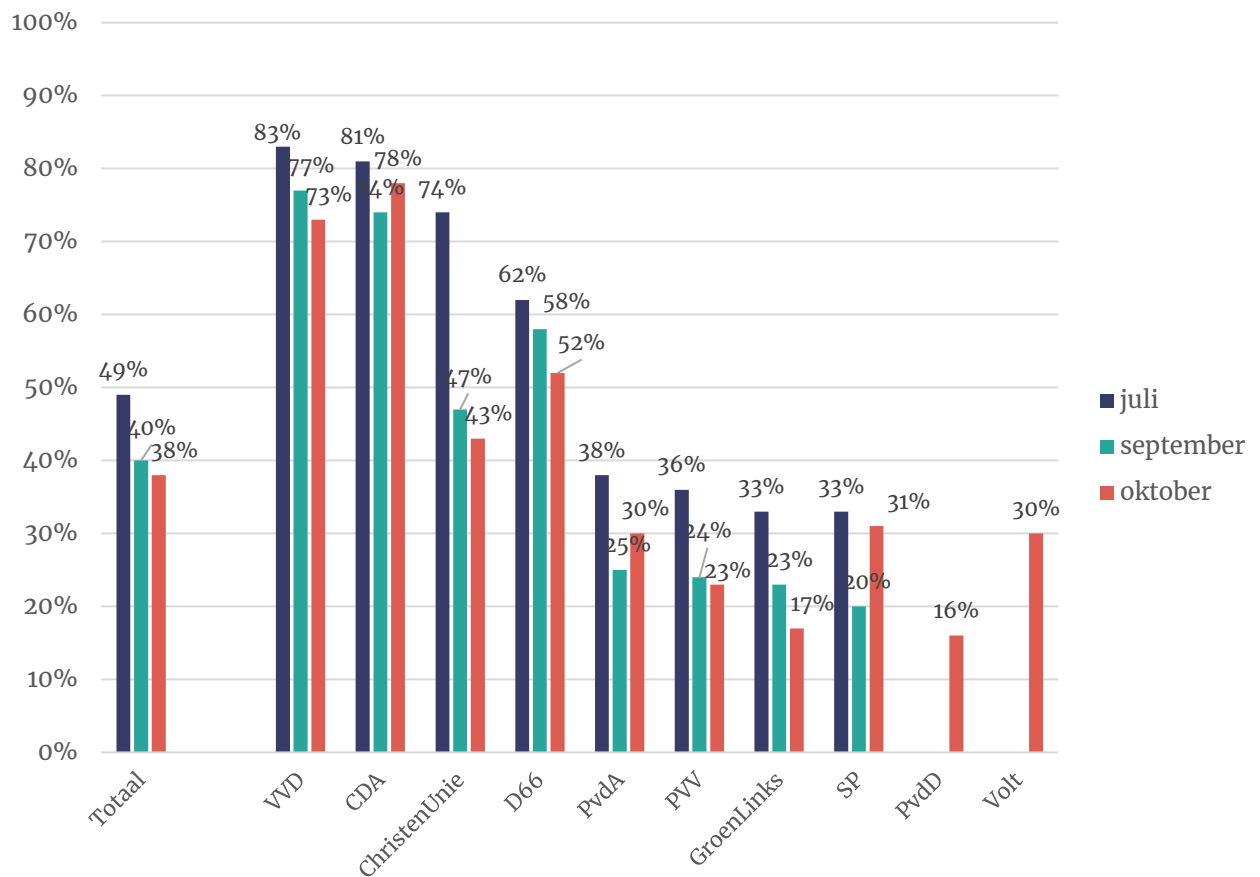
Bron: I&O Research, oktober 2021

2.2 Tevredenheid daalt onder meeste kiezersgroepen

Minder dan vier op de tien kiezers geven inmiddels aan tevreden te zijn met het huidige kabinet. In maart 2021 betref dit nog een meerderheid. De dalende trend is waar te nemen bij de meeste kiezersgroepen. VVD- (72%), CDA- (78%) en D66-kiezers (52%) blijven overwegend tevreden. Het minst tevreden zijn kiezers van GroenLinks (17%) en de Partij voor de Dieren (16%).

Figuur 2.2 – Tevredenheid met kabinet naar huidige stemvoorkeur⁷

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het – nu afgetreden – kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” Zeer tevreden en tamelijk tevreden samengevoegd, overige antwoordcategorieën waren “niet erg tevreden”, “helemaal niet tevreden” en “weet ik niet”. N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

⁷ Voor CDA (n=37), ChristenUnie (n=38) en Volt (n=43) zijn de uitkomsten indicatief. Overige partijen ontbreken vanwege te lage aantal waarnemingen.

3 De formatie

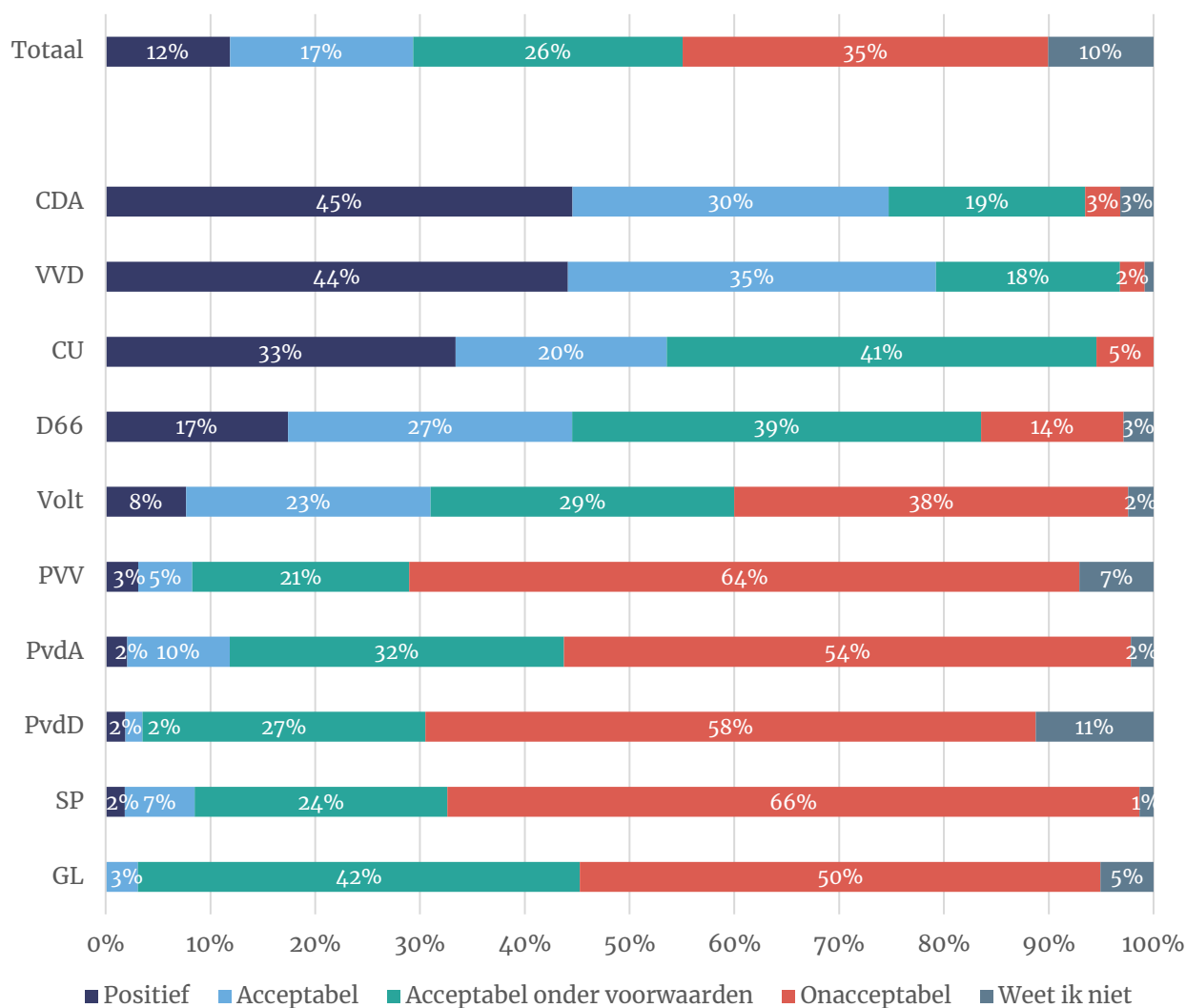
3.1 Beperkte steun voor doorstart kabinet

De kans lijkt aanwezig dat het huidige demissionaire kabinet van VVD, D66, CDA en ChristenUnie een doorstart gaat maken. Kiezers zijn daar niet laaiend enthousiast over. Slechts 12 procent is positief over een doorstart, terwijl 43 procent dit acceptabel vindt. Meer dan een op drie noemt het onacceptabel.

Opvallend is dat slechts 17 procent van de D66-kiezers positief tegenover een dergelijk kabinet staat. Onder kiezers van de andere coalitiepartijen ligt dit substantieel hoger. Aan de andere kant zegt een nog kleiner deel (14%) van de D66-kiezers een doorstart 'onacceptabel' te vinden.

De kiezers van de oppositiepartijen, behalve Volt, zijn in meerderheid van mening dat het onacceptabel zou zijn als VVD, D66, CDA en ChristenUnie wederom de coalitie gaan vormen.

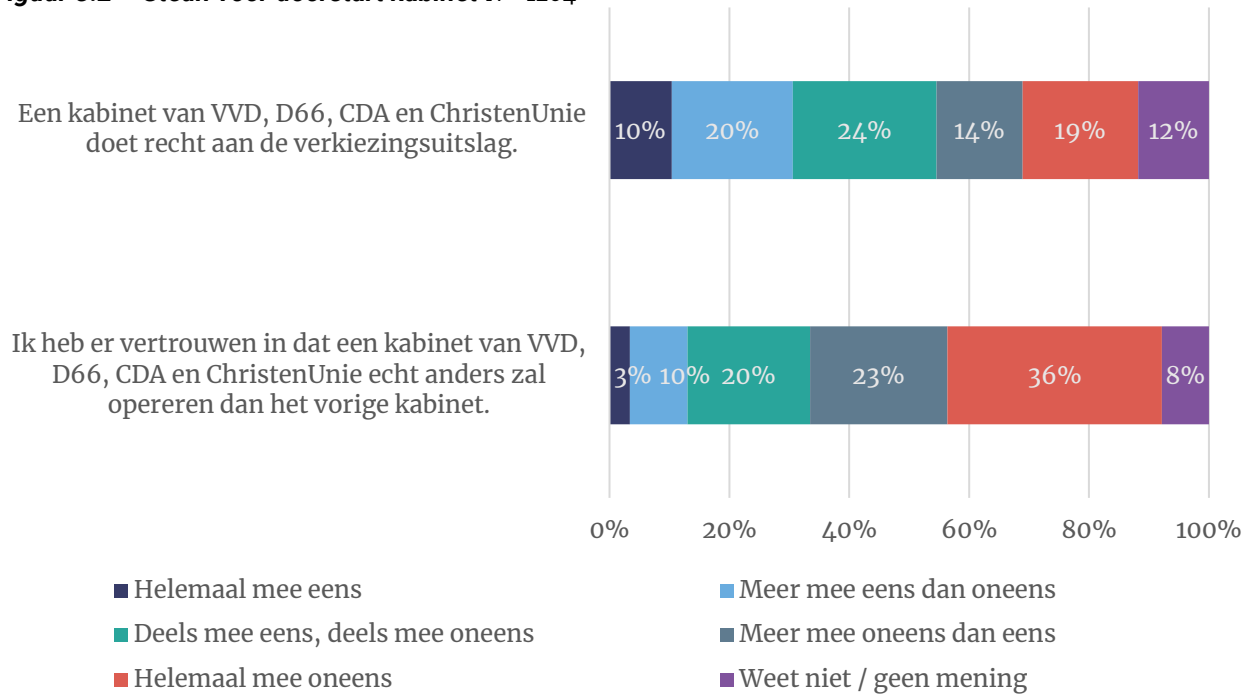
Figuur 3.1 – Hoe staat u tegenover een nieuw kabinet van VVD, D66, CDA en ChristenUnie? N = 1204



Drie op de tien kiezers vinden (deels) dat een dergelijk kabinet recht doet aan de verkiezingsuitslag. Een iets groter deel (33%) vindt van niet.

Ook hebben kiezers weinig vertrouwen dat dit kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet dat bestond uit dezelfde partijen. Slechts 13 procent onderschrijft deze stelling. De meerderheid van de kiezers (59%) heeft hier geen vertrouwen in.

Figuur 3.2 – Steun voor doorstart kabinet N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

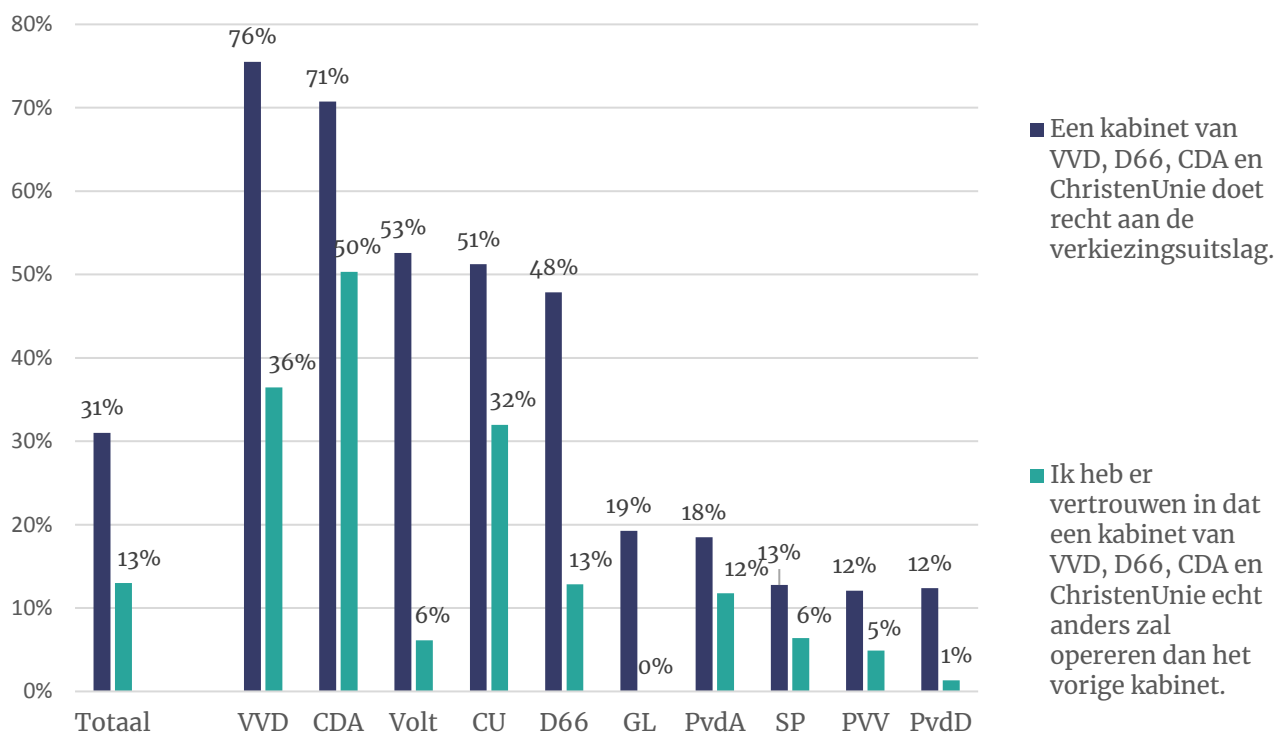
3.2 D66- en CU-kiezers minder enthousiast dan VVD- en CDA-kiezers

De ruime meerderheid van de kiezers van VVD (76%) en CDA (71%) vinden dat een doorstart van het demissionaire kabinet recht doet aan de verkiezingsuitslag. Kiezers van regeringspartners D66 (48%) en ChristenUnie (51%) zijn minder eensgezind. Van de oppositiepartijen vindt alleen een meerderheid van de Volt-kiezers dat een dergelijk kabinet recht doet aan de uitslag van maart. Onder GroenLinks-, PvdA-, SP-, PVV- en PvdD-kiezers betreft dit een kleine minderheid.

Kijkend naar de andere stelling valt opnieuw de positie van de D66-kiezer op. Slechts dertien procent van het electoraat van de sociaalliberalen heeft er vertrouwen in dat het mogelijk aanstaande kabinet anders zal opereren dan het vorige kabinet. Onder CDA-kiezers is de helft deze mening toebedeeld, meer dan VVD (36%) en ChristenUnie (32%). De overgrote meerderheid van kiezers van oppositiepartijen heeft geen vertrouwen dat het kabinet anders zal opereren.

Figuur 3.3 – Steun voor doorstart kabinet naar partijvoorkeur

Percentages 'helemaal mee eens' en 'meer mee eens dan mee oneens' bij elkaar opgeteld. Overige antwoordopties waren 'deels mee eens, deels mee oneens', 'meer mee oneens dan eens', 'helemaal mee oneens' en 'weet niet/geen mening'. N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

3.3 Toelichtingen bij oordeel over doorstart kabinet

Positieve oordelen

Over het algemeen worden kiezers dus niet heel warm van een doorstart voor het huidige kabinet. Toch is een deel van de kiezers wel enthousiast. Ze geven hier grofweg drie redenen voor. Een deel van de kiezers is tevreden over de afgelopen regeerperiode en ziet een voortzetting daarom zitten. Anderen geven aan de samenstelling stabiel te vinden. Daarnaast ziet een deel van de kiezers geen andere alternatieven. Ten slotte noemen enkele kiezers voorwaarden die zij stellen bij een doorstart.

Tevreden over afgelopen regeerperiode

“Afgelopen jaren op hoofdlijnen wel acceptabel”

VVD-kiezer

“Deze coalitie past het best bij mijn standpunten.”

VVD-kiezer

“Ik was tevreden over het oude kabinet, VVD, CDA en ChristenUnie zijn mans genoeg om D66 waar het uit de bocht vliegt af te remmen.”

ChristenUnie-kiezer

Stabiliteit

“Stabiele regering. Verwacht dat D66 wel een positieve stempel kan drukken.”

SP-kiezer

“We hebben een stabiel kabinet nodig met ervaring.”

VVD-kiezer

“Stabiel evenwichtig beleid dat het middensegment van de politiek vertegenwoordigd.”

CDA-kiezer

Geen alternatief

“Beste optie in huidige omstandigheden.”

CDA-kiezer

“De best mogelijke combinatie.”

D66-kiezer

“Er zijn weinig andere partijen over die willen samenwerken.”

SGP-kiezer

Onder voorwaarden

“Eerdere ministers mogen niet terug komen.”

D66-kiezer

“Er kan goed beleid uit komen ik ben alleen wel voor een andere premier.”

CDA-kiezer

“Geen dichtgetimmerd regeerakkoord.”

PvdD-kiezer

“Transparant regeerakkoord is essentieel.”

PvdA-kiezer

Negatieve oordelen

Veel kiezers zijn niet enthousiast over een doorstart van het kabinet. Velen van hen vinden het onbegrijpelijk dat een reeds afgetreden regering in dezelfde samenstelling doorgaat. Sommigen van hen noemen daarbij expliciet de toeslagenaffaire. Er wordt gevreesd voor een herhaling van zettingen waarin ‘de nieuwe bestuurscultuur’ niet van de grond komt.

Tevens vinden sommige kiezers dat een doorstart van het huidige demissionaire kabinet geen recht doet aan de verkiezingsuitslag. Linkse kiezers vrezen vooral voor een onvoldoende sociaal kabinet en stilstand op medisch-ethisch vlak.

Kabinet is reeds afgetreden

“Eerst aftreden en dan weer samen verder willen regeren. Vind ik niet acceptabel.”

PVV-kiezer

“Is niets voor niets afgetreden.”

GroenLinks-kiezer

“Je ontslaat iemand omdat deze niet functioneert en de volgende dag neem je deze weer aan.”

SP-kiezer

Toeslagenaffaire

“Aftreden om de toeslagenaffaire en daarna weer gaan regeren of er niks gebeurd is.”

PVV-kiezer

“Als je aftreed omdat je jezelf verantwoordelijk voelt (toeslagen affaire) daarna affaire Omtzigt kun je daarna niet opnieuw een gelijke regering vormen met een zelfde leider.”

SP-kiezer

“Ivm toeslagenaffaire is dit zeer ongeloofwaardig.”

SGP-kiezer

Behoeftte aan verandering

“Doorgaan zoals het nu gaat lijkt me geen optie er moet verandering komen.”

GroenLinks-kiezer

“Er verandert waarschijnlijk niks.”

PVV-kiezer

“Voortzetting falend beleid.”

JA21-kiezer

Bestuurscultuur moet anders

“Er komt geen bestuurlijke verandering en men gaat op de oude voet verder. Had dit dan een half jaar terug bedacht.”

Geen partijvoorkeur

“Teveel bij het oude, verwacht niet dat ze een nieuwe bestuurscultuur gaan realiseren en zeker niet met Rutte als premier.”

GroenLinks-kiezer

Doet geen recht aan verkiezingsuitslag

“Dat we gestemd hebben op een nieuw kabinet maar precies hetzelfde krijgen.”

Geen partijvoorkeur

“De kiezer heeft rechtser gestemd dan dit kabinet, maar nu VVD enkele partijen uitsluit is dit een goede afspiegeling.”

JA21

“Deze poppetjes zijn massaal afgekeurd door onze volksvertegenwoordiging. Het is stuitend arrogant dat je dan geen plaats maakt voor een nieuwe garde. Hieruit blijkt onverantwoordelijkheid en arrogantie, slechte eigenschappen voor leiders.”

SP-kiezer

Onvoldoende sociaal

“Asociaal beleid, slecht voor de minima, chronisch zieken.”

PvdA-kiezer

“Dat er weer bezuinigd gaat worden op waar het niet kan, namelijk de zorg. Zo worden de rijke mensen rijker en de arme mensen armer.”

PvdA-kiezer

“Er wordt dan geen rekening gehouden met de "kleine man." ”

SP-kiezer

Stilstand medisch-ethische kwesties

“Ben bang dat er weer niets komt van de euthanasie wet, teveel macht van de VVD, te weinig macht voor de linkse partijen.”

PvdA-kiezer



“Belangrijke medisch-ethische kwesties gaat weer 4 jaar niks mee gebeuren. Maar op klimaatgebied ben ik wel hoopvol.”

GroenLinks-kiezer

“Euthanasie en abortus kwestie.”

D66-kiezer



4 Vertrouwen in instituties en bestuurscultuur

4.1 Vertrouwen in instituties daalt verder

In september publiceerde I&O Research dat het vertrouwen in de landelijke overheid sterk was gedaald. 42 procent van de kiezers gaf destijds aan vertrouwen te hebben in de landelijke overheid. Inmiddels is dit verder gedaald naar 37 procent. Bijna een op vijf van de kiezers (18%) heeft 'helemaal geen vertrouwen' terwijl twee op vijf 'niet zo veel vertrouwen' heeft in de overheid.

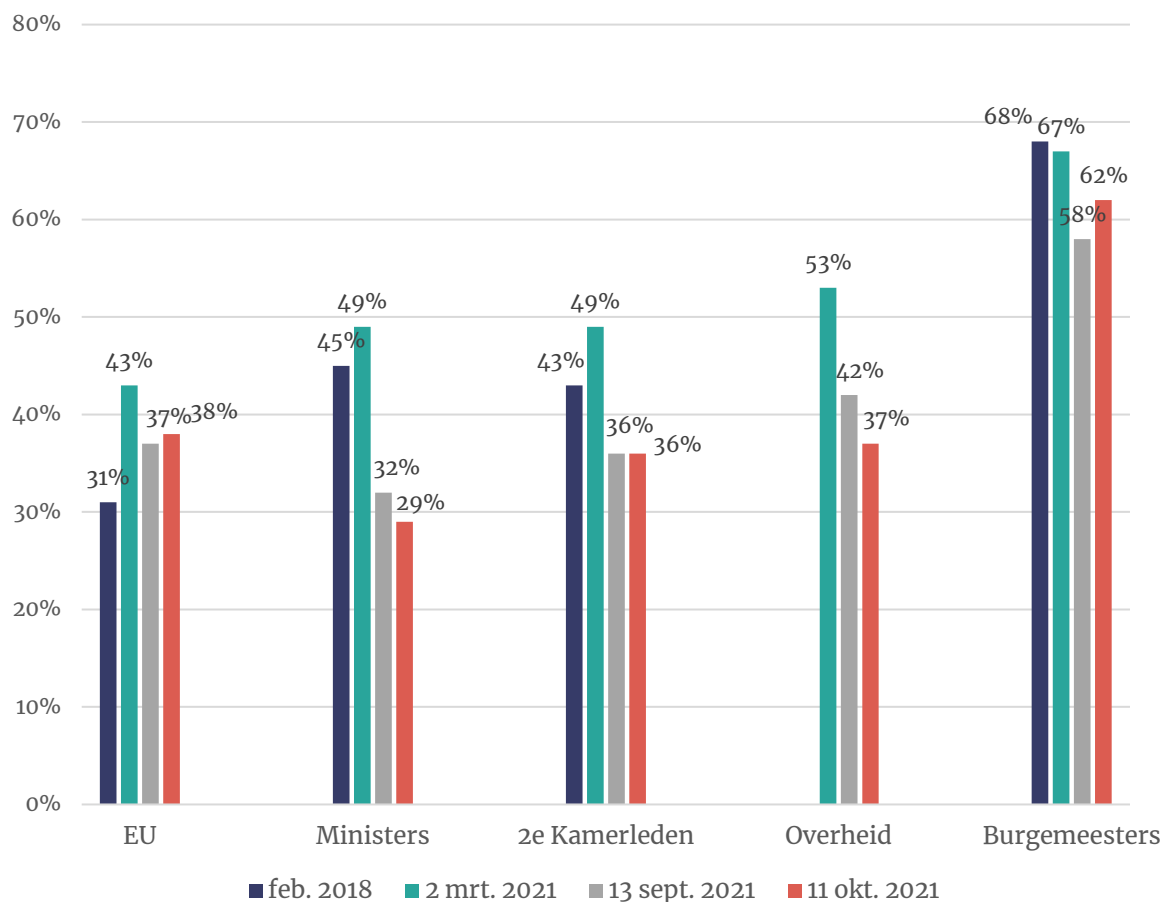
Ministers genieten nog minder vertrouwen (29%) van de kiezers. Ook Tweede Kamerleden worden gewantrouwd. 36 procent van de kiezers geeft aan heel of tamelijk veel vertrouwen in hen te hebben. Een groter percentage, 59%, heeft niet zoveel of helemaal geen vertrouwen in Kamerleden.

Van de opgenomen beroepsgroepen zijn burgemeesters de enige die door de meerderheid (62%) wordt vertrouwd.

Figuur 4.1 – Vertrouwen in instituties

Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende beroepsgroepen of instellingen? Heel veel vertrouwen en tamelijk veel vertrouwen bij elkaar opgeteld. Overige antwoordcategorieën: niet zo veel vertrouwen, helemaal geen vertrouwen en weet niet

N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021



4.2 Wantrouwen vooral aan de flanken

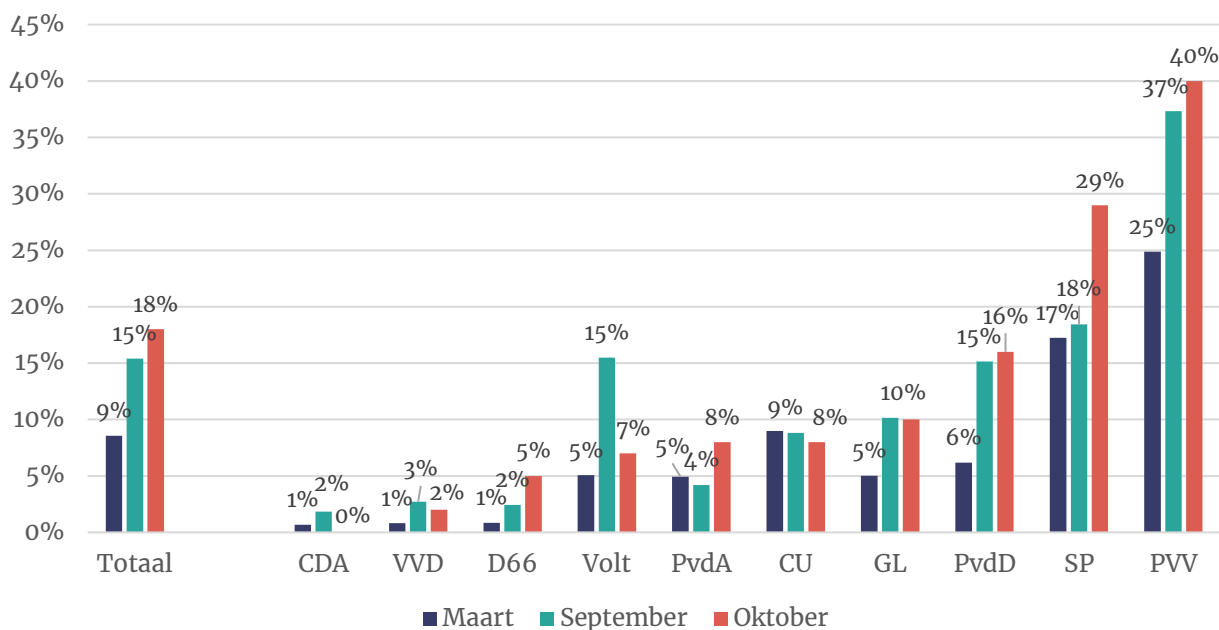
Het gebrek aan vertrouwen is voornamelijk te vinden aan de flanken. Vier op de tien PVV-kiezers zegt ‘helemaal geen vertrouwen’ te hebben in de overheid. Ook onder kiezers van de SP (29%) is het vertrouwen laag. Dit speelt beduidend minder onder aanhangers van de traditionele middenpartijen. Zo geeft geen enkele CDA-kiezer aan helemaal geen vertrouwen te hebben en slechts twee procent van de VVD-kiezers.

Figuur 4.2 – “Helemaal geen vertrouwen” in de Nederlandse overheid (naar partijvoorkeur⁸)

Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende beroepsgroepen of instellingen?

“Helemaal geen vertrouwen” afgebeeld. Overige antwoordopties waren: “heel veel vertrouwen”, “tamelijk veel vertrouwen”, “niet zo veel vertrouwen”, “helemaal geen vertrouwen” en “weet niet”. N = 1204

N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

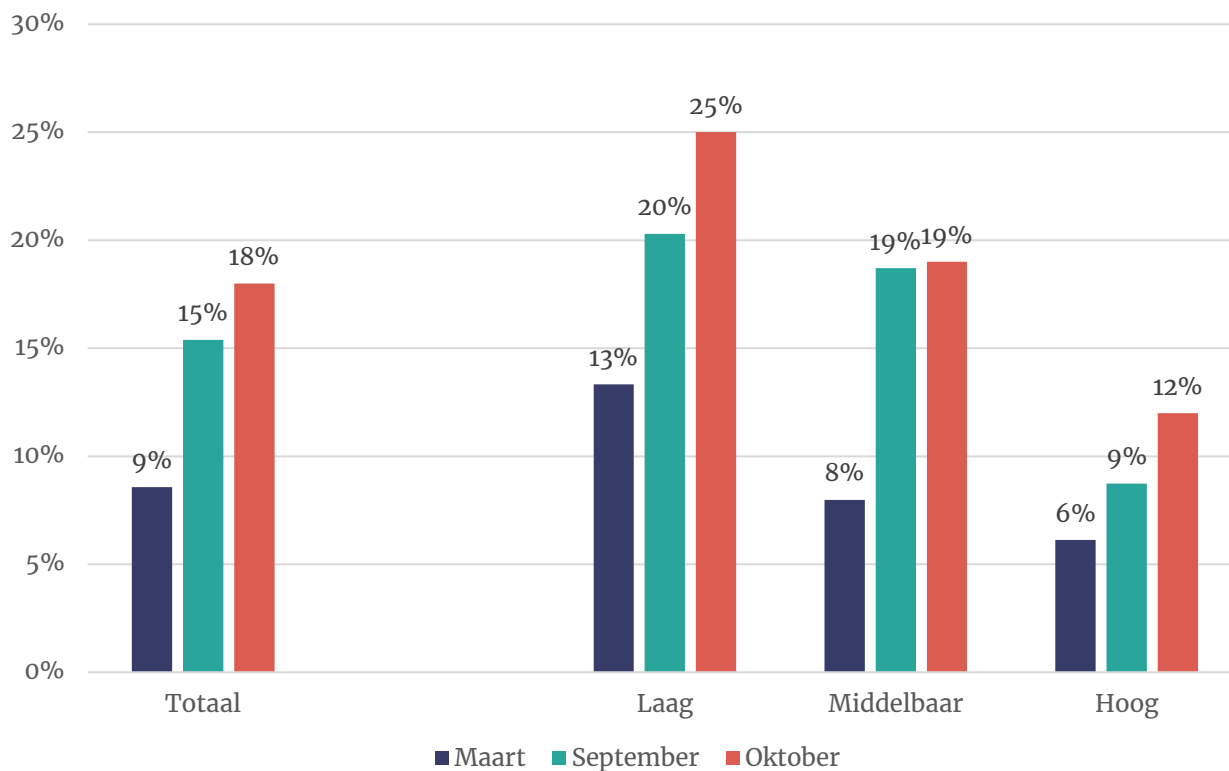
⁸ Voor CDA (n=37), ChristenUnie (n=38) en Volt (n=43) zijn de uitkomsten indicatief. Overige partijen ontbreken in de figuur vanwege te lage aantal waarnemingen.

4.3 Laagopgeleiden vaker wantrouwend

Net als tijdens de meting in september zien we substantiële verschillen tussen opleidingsniveaus. Een vierde van de laagopgeleide kiezers geeft aan ‘helemaal geen’ vertrouwen te hebben in de landelijke overheid. Een stijging van 5 procentpunt ten opzichte van september. Ook het wantrouwen onder hoogopgeleiden stijgt iets (van 9 naar 12%) maar blijft nog sterk achter op de overige groepen.

Figuur 4.3 – Hoeveel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid? (naar opleiding)

“Helemaal geen vertrouwen” afgebeeld. Overige antwoordopties waren: “heel veel vertrouwen”, “tamelijk veel vertrouwen”, “niet zo veel vertrouwen”, “helemaal geen vertrouwen” en “weet niet”. N = 1204



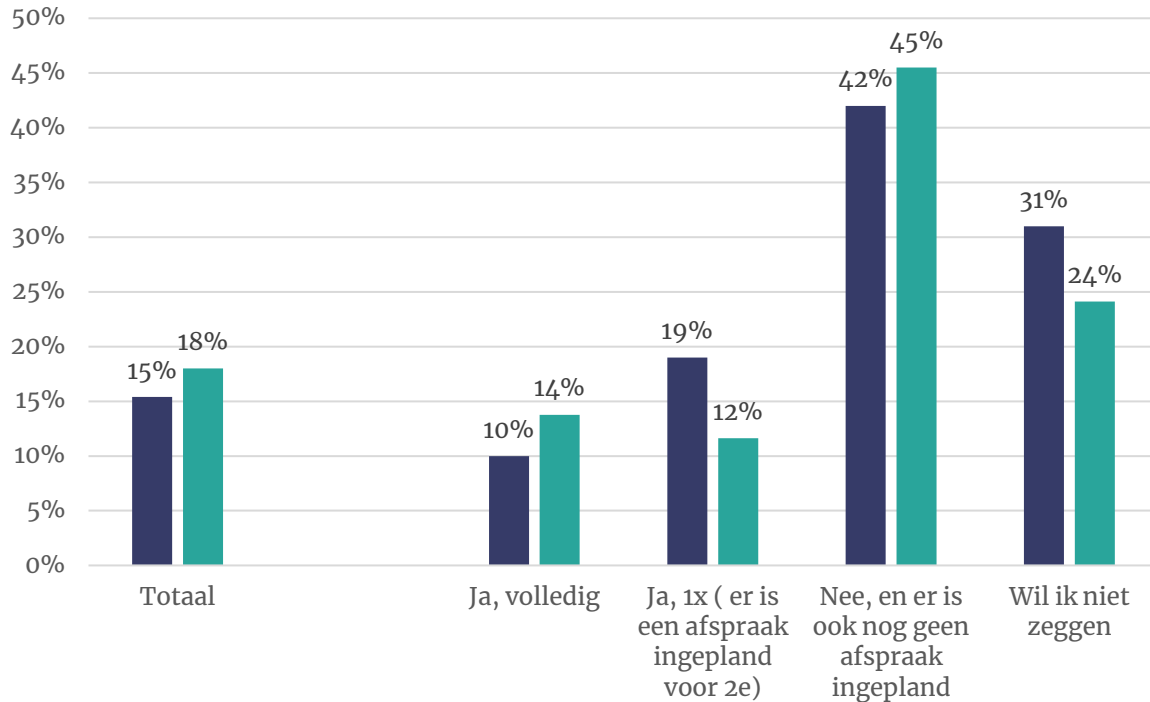
Bron: I&O Research, oktober 2021

4.4 Veel meer wantrouwen onder ongevaccineerden

Vaccinatiestatus correleert nog sterker met vertrouwen in de overheid dan opleidingsniveau. Bijna de helft (45%) van de ongevaccineerden zegt helemaal geen vertrouwen te hebben in de Nederlandse overheid. Dat is een veel hoger percentage dan onder mensen die wel gevaccineerd zijn. Slechts 12 procent van de ongevaccineerden zegt ‘veel’ of ‘tamelijk veel’ vertrouwen te hebben in de overheid, tegenover 37 procent van de totale bevolking.

Figuur 4.4 – Hoeveel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid? (naar vaccinatie-status)

“Helemaal geen vertrouwen” afgebeeld. Overige antwoordopties waren: “heel veel vertrouwen”, “tamelijk veel vertrouwen”, “niet zo veel vertrouwen”, “helemaal geen vertrouwen” en “weet niet”. N = 1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

4.5 Stellingen over vertrouwen

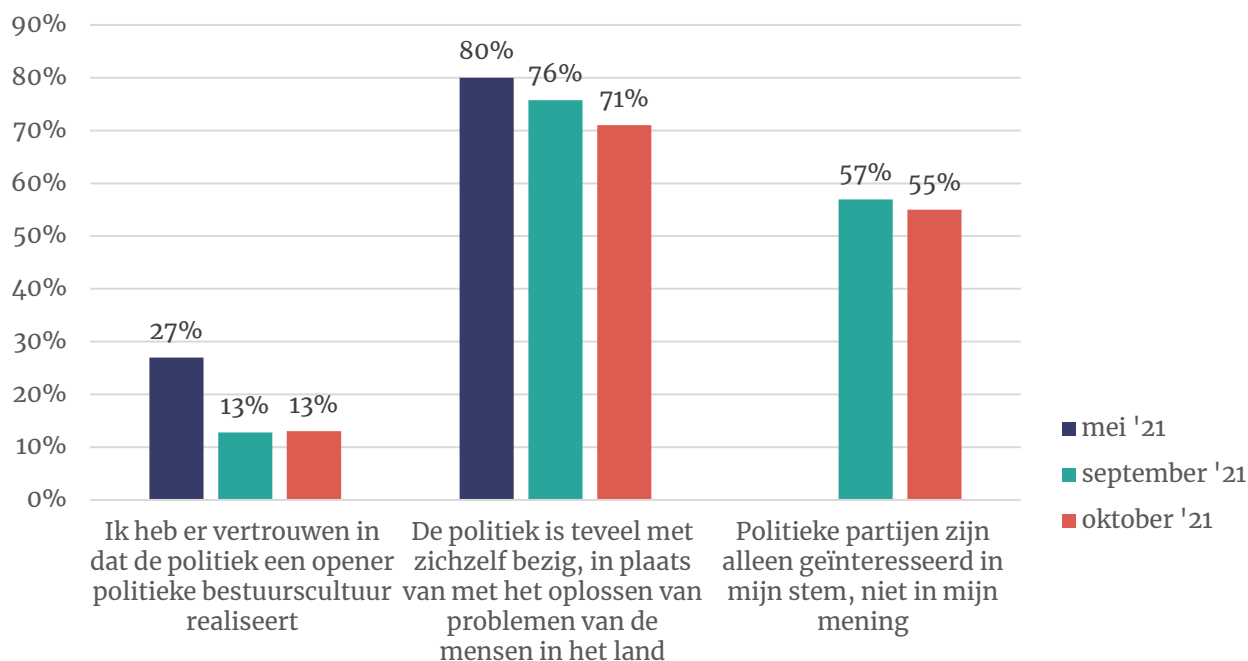
Net als vorige maand geeft slechts 13 procent van de kiezers aan het eens te zijn met de volgende stelling: “Ik heb er vertrouwen in dat de politiek een opener politieke bestuurscultuur realiseert”. Alleen onder VVD- en CDA-kiezers zijn meer het eens dan oneens met deze stelling.

Ook is de grote meerderheid van de kiezers nog altijd van mening dat de politiek niet genoeg bezig is met het oplossen van problemen van mensen. Een kleinere meerderheid vindt dat politieke partijen vooral geïnteresseerd zijn in hun stem en niet in hun mening. 85 procent van de PVV-kiezers onderschrijft deze stelling, net als de ruime meerderheid van de kiezers van SP (65%) en PvdD (67%).

Figuur 4.5 – Stellingen m.b.t. bestuurscultuur

In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

“Helemaal mee eens” en “meer mee eens dan oneens” samengevoegd. Overige antwoordcategorieën waren: “deels mee eens, deels mee oneens”, “meer mee oneens dan eens”, “helemaal mee oneens” en “weet niet/geen mening”. N =1204



Bron: I&O Research, oktober 2021

5 Waardering Kaag daalt verder

- We vroegen aan kiezers naar hun waardering van negen politiek leiders. Alle leiders genieten een bekendheid van tussen de 70 en 95 procent.
- Pieter Omtzigt, die eerder dit jaar het CDA verliet, wordt veruit het best gewaardeerd met een 7,0. Dit cijfer haalde hij ook in september.
- De gemiddelde waardering voor Sigrid Kaag blijft afnemen. Inmiddels krijgt ze een gemiddeld cijfer van 4,5. Vooral kiezers aan de rechterflank van het spectrum zijn extreem kritisch op Kaag. Maar ook van PvdA- (5,3), PvdD (4,5), Volt (5,0) en SP (3,9) geven de D66-leider een onvoldoende. Onder D66-kiezers is de gemiddelde waardering stabiel (nu 7,8, in juni 8,1).
- Ook de waardering voor demissionair premier Mark Rutte daalt wederom. Inmiddels scoort Rutte een nipte onvoldoende (5,3). Hij krijgt nog altijd een voldoende van kiezers van VVD (8,2), D66 (6,1), CDA (7,4), ChristenUnie (5,9) en SGP (6,4).
- Verder valt op dat de waardering voor Wopke Hoekstra verder daalt en dat Geert Wilders iets beter scoort.

Tabel 5.1 - Waardering politici

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?” (1 = heel slecht, 10 = heel goed)

Basis: kiezers die bekend zijn met de politicus, (Nmin = 881; Nmax = 1.154)

	sept. '16	sept. '17	sept. '18	sept. '19	mrt. '20	juli '20	dec. '20	16 mrt. '21	12 apr. '21	3 mei '21	7 juni '21	13 sept '21	10 okt '21
Pieter Omtzigt						6,9	7,2			7,7		7,0	7,0
Lilian Marijnissen			5,9	5,4	5,3	5,5	5,5	5,9	5,9	5,7	5,7	5,5	5,8
Gert-Jan Segers	6,0	6,2	6,1	6,3	5,9	6,3	5,9	6,0	5,6	5,5	5,6	5,7	5,6
Mark Rutte	5,8	6,1	5,7	6,2	5,8	7,3	7,1	6,3	5,5	5,2	5,9	5,6	5,3
Lilianne Ploumen	5,3							5,8	5,5	5,3	5,4	5,3	5,2
Jesse Klaver	6,0	6,3	5,6	5,5	5,1	5,2	5,3	5,2	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0
Wopke Hoekstra		6,7	6,4	6,9	6,6		7,0	5,7	5,7	5,0	5,5	5,0	4,6
Geert Wilders	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2	4,4	4,2	4,3	4,3	4,4	4,1	4,5
Sigrid Kaag		7,5	6,5	6,4	6,2	6,6	5,8	6,1	5,9	5,4	5,7	4,9	4,5

Bron: I&O Research, oktober 2021

6 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 8 tot maandagochtend 11 oktober 2021. Er werkten in totaal 2.283 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel hiervan (n=2.130) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 153 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond. (In totaal werkten 194 Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond mee aan het onderzoek, gewogen: 220).

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl